

לדור ולדורות

מרכז מורשת הרב נסים
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

רח' זבוטינסקי 44 י-ם נ.ר. 7-491-002-58 טלפקס: 5637524

יוצא לאור בסיוע המשרד לשרותי דת

העורך: הרב שמואל כ"ץ

יום העצמאות

שמחת יום העצמאות השנה – בגילה וברעדה

ימים טובים של ישראל ייחודם הוא באווירת הקודש והטהרה החופפת אותם, בשלוותם ובצניעותם. לא ברעש והמולה חוגג העם את חגיו ומועדיו, אלא איש איש מכונס לביתו ולמשפחתו וחדוות ה' היא מעוזו. משום כך טבועות תחושת החג והרגשת מועדי ישראל בכל לב יהודי, ורגשי הקדושה מפעמים גם בלבותם של אלה שנתרחקו מן הקדושה. חייב אדם להודות על נסים שנעשו לו ומצווה היא לשמוח ולזכור תמיד את הנס, וכשם שנצטוונו לזכור את יציאת מצרים, ההצלה בימי מרדכי, והתשועה בימי החשמונאים, כן חייבים אנו לזכור את מלחמת הקוממיות. גורלו של עמנו הוא: בטרם מכה, ציץ ישועה ה' מצמיח לנו. התשועה, את יום חמשה באייר, באה העם מעודו ועד היום הזה. לא אלא שש מאות רבוא נרצחו שליש העם הושמד והגאולים אינם מהווים אף לא שליש היתה התשועה, אדמת הקודש לא שלימותה, וירושלים

גיליון אייר תשע"ט

שמחת יום העצמאות –

בגילה וברעדה

גיור קטנים

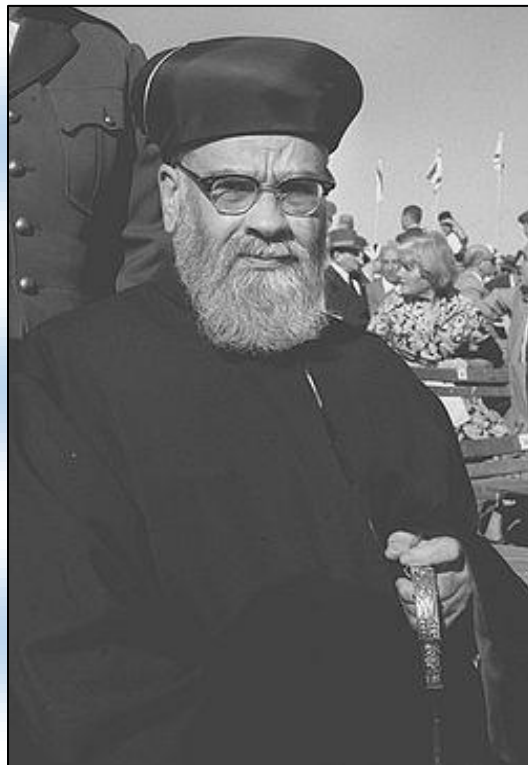
יום העצמאות שחל

ונקרעה מידינו, הרי אין אנו יכולים אפילו למנות כמה מעלות טובות למקום עלינו והתועליות המרובות לאומה, שבאו עם חידוש עצמאותנו, ולא רק לתושבי המדינה ולדורנו, אלא לאומה כולה בכל תפוצותיה ולדור ודור. השבר הגדול שלא ניתן עדיין להירפא, והיחס בין מחץ המכה לגודל התשועה טרם נתאזן. בוא וראה שבכל התשועות, אותם שנשתעבדו יצאו לחירות, ואותם שנגזרו עליהם גזירות נגאלו. לא כן בדורנו, אחינו בארצות הכיבוש הגרמני הם אשר סבלו ואך מעטים מהם אשר נושעו. לכן, חייבים אנו לראות עצמנו כאילו אנו היינו שם, ולחוש באותו הסבל ובמוראות האימים, ולדעת שזכותם של אותם זכאים נתגלגלה עלינו ואף היא עמדה לנו לחזור ולהקים את מדינת ישראל. וכלפי מה אמורים הדברים? פרשת השואה חוזרת וניעורת בלבנו בימים אלה בכל אימתה וחרדתה, כשהצר הצורך –

אשר ספק אם ברא ה' רעה כזאת מיום ברוא ארץ ושמים, וכל אשר עבר ונעשה לעם מידו נעשה ובזוהמתו נסתאב העולם – יושב עתה בעיר הקודש על שמריו והעם והעולם שומע ומאזין רוע מעלליו ותופת מעשיו. בימים אלה דין הוא שנחוג את יום העצמאות בגילה שברעדה. כי אי הלב אשר לא ידאב וידוכדך לשמע הגילויים הנוראים, על הפשעים שאין להם תקדים בתולדות האנושות שנעשו באחינו בדורנו זה? תכסיסים וסממנים חיצוניים להרבות את החגיגות – הוכחה הם ללב ריקם, שאינו חש מאומה מסגולותיו ועליונות של יום טוב, כי השמחה הוא ענין שבלב. רק חיי הקדושה וההטהרות בפני ה', נותנת לאדם להתעלות ולשלב תוגה בשמחה ואף-על-פי-כן לשמוח. בכל חגיגנו מעלים אנו את זכר ירושלים והחורבן, ואנו מקיימים מצוות שמחת החג ולבנו טוב עלינו. אך חגים שאין בהם אלא חיצוניותם והמולתם, אין בהם שמחה של ממש ולא תוגה – ולא לכך נשואות עינינו. תהא תפילתנו ביום זה, שגם אנו בני דור החורבן נזכה לראות בגאולה שיהיה בה כנגד הגזירה, שעם ישראל יפרה וירבה ועל יובל ישלח שרשיו, ילכו יונקותיו מים אל ים ובישראל ישתלו. יברך ה' את עמו בעוז, את צבא ההגנה לישראל וכל העושים בשירותו ולמענו, לעמוד על משמר התפקידים הגדולים המוטלים עלינו, להפריח שממות הארץ, להפוך מדבר לגן, לזרוע שדות ולנטוע כרמים ולכונן עיר מושב, לחדש את זוהר תפארת עברנו בארץ הקודש, להנחיל לכל חלקי העם תורה ומצוותיה ולנטוע בקרבם ערכי היהדות. נודה לה' יחד עם כל בית ישראל על גאולתנו ונתפלל אליו שיפדה את נפשנו ויקיים בנו דברו בפי זכריה החוזה: "אשרקה להם ואקבצם כי פדיתם, ורבו כמו רבו. ואזרעם בעמים ובמרחקים יזכרוני וחיו, את בניהם ושבו" (י, ח-ט). "והיה כאשר הייתם קללה בגוים בית יהודה ובית ישראל כן אושיע אתכם והייתם ברכה, אל תיראו תחזקנה ידיכם" (שם ח, יג).

ערב יום העצמאות תשכ"א

לדור ולדורות: חלק ראשון - מאמרים ונאומים עמ' קיא-קיב

הגיוור בישראל (המשך)

גיוור קטינים

התפישה הרווחת בקרב הפוסקים היא שאין לגייר קטינים כאשר הוריהם אינם יהודים או להבדיל חילוניים גמורים, שכן הקטין תלוי בהוריו ואלה עלולים להאכילו נבלות וטרפות. אבל יש פוסקים רבים, גדולים וחשובים, שאינם מקבלים תפישה זו.

ראשית **במסכת כתובות** (יא, א) אומר רב הונא: "גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין ... דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו. אמר רב יוסף: הגדילו יכולין למחות". וכך גם פוסק **הרמב"ם** (איסורי ביאה יג, ז): "גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין שזכות היא לו". וכך גם פוסק **השו"ע** (יו"ד סי' רסח סעי' ז).

את העמדה שצריך לגייר קטינים סיכם הרב **שלמה דיכובסקי שליט"א**, בהביאו גם את דעת השוללים (בספרו 'לב שומע לשלמה' מעמ' תיד ואילך).

א. דעת השוללים

בשו"ת מטה לוי (חלק ב' סי' נה) בשם הרב **יצחק אלחנן ספקטור**, כתב: "כיון שרוצה להכניסו בכנפי השכינה שיהיה יהודי ומחזיק ביהדות כראוי, בזה אמרו דהויא זכות לו, וכמבואר בכתובות יא. מה שאין כן בנידון דידן, דהאב יצא מן הכלל והוא כמומר לכל התורה. על כורחך בכהאי גוונא לא מקריא זכות, רק חובה".

הרב יצחק מפוניבז' (שו"ת **זכר יצחק סי' ב**) כתב: "כיון שאנו יודעים בודאי שיעבור על כל האיסורים שבתורה כשיתדגל בבית זה, א"כ אין זה זכות לו כי אם חובה, ובכגון דא לא אמרו זכין לאדם".

בשו"ת חבצלת השרון (חלק א' יו"ד סי' עה) כתב: "כיון דברור הדבר שיעבור כל התורה ע"פ החינוך שיחנכו אותו אביו ואמו, א"כ אין זה זכות אלא חובה".

מנן הראי"ה קוק זצ"ל, הרב הראשי לישראל (שו"ת **דעת-כהן יו"ד סי' קמז**) כתב:

"כל זה הוא רק אם אנו יודעין שבגדלותו יקיים את המצוות... אבל בענין שהדבר מתברר שאין דעתם כלל לקיים ולהיזהר מאיסורי תורה, מאי מהני מה שהם מוסרים אותו לגירות על דעת בי"ד, דפשיטא דלא עדיפא מסירתם מאילו מסר את עצמו לגירות במילה וטבילה, שכיון שחסרה קבלת המצוות אין זו גירות כלל".

ב. דעת התומכים

הרב יצחק שמלקיס (שו"ת **בית יצחק יו"ד חלק ב' סי' ק ואה"ע סי' טט**) כתב:

הנה אם אביו רשע מחלל שבת ואוכל טרפות ואמו נוכריה, בודאי הבן גם כן יגדיל ויתחזק בדרך זה, ולכאורה אין זכות לולד... מ"מ כבר כתבתי (בספרי יו"ד סי' ק) דהוי זכות להגר, דאף שיענש מ"מ יש לו חלק לעוה"ב, משא"כ אם ישאר נוכרי... מ"מ לא הוי זכות ברור כל כך, על כן בכה"ג הגדילו יכולים למחות".

הרב חיים עוזר גרודזינסקי (שו"ת אחיעזר חלק ג' סי' כח) כתב :

"י"ל דדוקא באופן שיתנהג כישראל דהוי זכות גמור, בכה"ג אינו יכול למחות, אבל באופן שיתנהג באיסור אף דמ"מ הוי זכות, כמוש"כ בשו"ת בית-יצחק, אבל אפשר דלא הוי זכות גמור, ובכה"ג יכול למחות בגדלותו. אבל באמת מאי שיחלל את השבת ושאר עברות אין זה כמחאה על הגירות, רק שעובר עבירה כישראל, ובודאי דהוי גר. אבל הצדק עם רומעכ"ת שאין לבי"ד כשר להזדקק בענייני גירות כאלה. אך אין אני מוצא לנכון שירעישו על זה רבני הדור ולצאת במחאה גלויה נגד הגירות. **כי בעיני עם הארץ זהו כחילול ה' שאינם מניחים הנשים להתגייר, ובפרט הילדים שבאמת ע"פ דין אפשר לגיירם."**

הרב משה פיינשטיין (דברות משה על מסכת שבת סי' ס"ד הערה יא), מדייק זאת מהרמב"ם (פרק ז מהלכות שגגות הלכה ב) שכתב :

"כלל גדול אמרו בשבת, כל השוכח עיקר שבת ושכח שנצטוו ישראל על השבת, או שנשבה והוא קטן לבין הגויים, או נגייר קטן והוא בין הגויים, אע"פ שעשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, אינו חייב אלא חטאת אחת, שהכל שגגה אחת היא".

וכתב הכסף משנה, (שם):

"ויש לתמוה על מה שכתב רבנו שנגייר קטן, דאפילו גדול נמי אפשר שלא ידע מצות שבת? וי"ל משום דאם נתגייר גדול, ודאי שהודיעהו מצות שבת, אבל גר קטן שמטבילין אותו על דעת בי"ד, אין צריך להודיעו".

וכתב עוד הרב משה פיינשטיין :

והנה הרמב"ם שנקט נתגייר קטן, שהוא על דעת בי"ד כדכתב הכסף משנה, ראייה לכאורה דנחשב זכות לגיירו כמפורש בכתובות (דף יא), אף שע"י הגירות יעבור כל איסורי התורה, גם עבודה זרה ושבת ומאכלות אסורות וביאות אסורות, ובלא הגירות לא יעבור על האיסורים, דמותרים בני נח, מאחר דנשאר בין הגויים. והוא, משום דעל כל פנים מאחר שהוא גר, הרי נעשה בקדושת ישראל ויהיה לו שכר בעולם הבא על מעשיו הטובים שיעשה, אף שלא בכוונה למצוה, וגם כיון שידע שהוא גר הרי יתכוון גם למצוה, **והאיסורים שיעבור הרי יהיה רק בדין שוגג...** ונוגע זה במדינתנו, שהרבה מאלה שאינם ראויים להוליד בנים, לוקחים תינוק לגדלו כבן כדי לפקח צערם, ובסתם הוא תינוק של נכרים, ומטבילים אותו על דעת בי"ד – אם יכולים בי"ד לגייר תינוק כזה, כשאלו שלקחוהו לגדל אינם שומרי תורה, שאם כן הרי לא יחנכוהו למצוות, אם נחשב זה על כל פנים זכיה והוי גירות, או לא נחשב זה כזכות ולא הוי גר. דמהרמב"ם זה משמע שהוא גר. וצריך עיון למעשה, אף שמסתבר יותר שהוא זכות. הרי לנו שגם בגיור כזה, יש לראותו כזכות, ולחושבו כזכות גמורה בגין מצוות שיעשה, אף שיעבור עברות רבות".

הרב משה פיינשטיין פסק כך הלכה למעשה בשתי תשובות באגרות משה. תשובה אחת בחלק יורה דעה (חלק א' סי' קנח), ותשובה שנייה בחלק אה"ע (חלק ד' סי' נו אות ג). הוא מתייחס שם לילדים הלומדים בבית ספר של שומרי מצוות, וידוע שחלק מהילדים התגיירו בגיור קונסרבטיבי ורפורמי, ומסתמא גם ההורים אינם שומרי מצוות.

ואלו דבריו :

"אף גם אם לא יתגדלו להיות שומרי תורה, מסתבר שהוא זכות, דרשעי ישראל שיש להם קדושת ישראל, ומצותם שעושים הוא מצוה והעברות הוא להם כשגגה, הוא גם כן זכות מלהיות נכרים".

אפשר לצרף לזה גם את הרמב"ם (בפירוש המשניות בסוף מסכת מכות), שכל מי שמקיים מצוה אחת כתקנה בשלימותה, זוכה לעולם הבא. על כן, יש להניח שילדים אלו יקיימו בימי חייהם מצוות מסוימות - גם אם לא לשם שמיים - ויזכו בכך לחיי העולם הבא. כדאי להוסיף שגם אם לא ישמור את כל המצוות, בודאי חלק מהם - בפרט אלו שבין אדם לחברו - יקיים. וגם אם אין כוונתו לשם שמיים, כך שהגיוור הוא זכות בשבילו.

כאמור, לכתחילה אין לקבל גירות כזו כפי שכתב האחיעזר, אולם אם ניתן יהיה להבטיח שהקטן יקבל חינוך יהודי בסיסי לשמירת מצוות - חינוך שכזה, שיתן לו בסיס ממשי לכשיגדל, אזי יש מקום לשקול לקבלו גם לכתחילה, והכל לפי ראות עיני ביה"ד לפי שיקול דעתם.

בין התומכים בגיור קטינים, יש לציין אף את **הרב נחום רבינוביץ**, מגדולי פוסקי ההלכה של דורנו שכתב (שו"ת שיח נחום) כי: "מובן מאליו שאחרי שבית דין מגייר קטנים... צריך למשוך אותם בעבותות אהבה לחינוך יהודי כראוי... ואין צריך לומר שיש לנסות לשכנע את ההורים שגם הם יתקרבו ליהדות. אבל בשום פנים ואופן אין להעמיד תנאים כאלה או אחרים לעצם גיור הילדים, שהוא תקנת הציבור כולו".

בכל מקרה כתב הרב שלמה דיכובסקי :

"יש לדעתי לתקן, שכל קטן שהתגייר על דעת ביי"ד, יחוייב עם הגיעו לגדלות - ביום היכנסו למצוות - להופיע בפני ביה"ד ולקיים מצוה שבין אדם למקום, כמו הנחת תפילין, ולגבי בת אפשר שתקיים מצוה ראויה אחרת. בכך יקיים הילד מצוה מן התורה מיד בגדלותו, ולא ניתן יהיה לטעון שאי קיום המצוות מהווה מחאה על הגיור. צריך לקבוע הסדר חוקי מתאים (אולי מתן תעודת גיור זמנית בעת הגיור, ומתן תעודה קבועה ביום היכנסו למצוות, או הסדר חוקי אחר), שיחייב את הקטן להופיע בפני ביה"ד מיד לכשיגדל".

משה נסים, הגיור בישראל: דו"ח והמלצות, ירושלים תשע"ח, עמ' 39-34

הרב נסים לומד תורה בספריה בביתו

יום העצמאות שחל בבה"ב

ב"ה. ירושלים, כ"ח באייר התשכ"א

לכבוד הרה"ג כש"ת ר' אליעזר ברלינגר שליט"א,

הרב הראשי למחוז אוטריכט, הולנד

הרב ברלינגר הנכבד,

קיבלתי מכתבו מיום כ"ה בניסן ש"ז, והנני להשיבו על ראשון ראשון.

א. כשחל יום העצמאות בשני קמא, אם יש לדחות תעניות בה"ב לשבוע שאחריו. הנני מפנה את תשומת לבו לספר "תיקון יום העצמאות" שיצא לאור לפני כשש שנים על דעת הרבנות הראשית לישראל, שבו נאמר: "אין מכריזין על תעניות בה"ב עד שיעבור יום העצמאות", כפי שציידד כת"ר. הואיל והוקבע כן, לא ראיתי צורך לחדש הדיון בנושא זה.

ב. האם יש חשש לאיסור כלשהו של מחיקת השם שהוקלט במכונת הקלטה? מן הדין, אין איסור מחיקה בזה הואיל ואין זה כתב, ואין רואים אותיות זולתי קול¹.
תשובה מנומקת עם מקורות בנדון אשלח בלי נדר לכת"ר בהזדמנות קרובה.

בכבוד רב,

יצחק נסים

¹ ראה שו"ת הר צבי או"ח עמ' רפ ע"א, שו"ת ישכיל עבדי ח"ה בהשמטות עמ' קעט ע"א, שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א סי' קעג, שו"ת עמוד הימיני ח"ב סי' מב, שו"ת יח"ד ח"ד סי' נעמ' רנד, שו"ת יבי"א ח"ה יו"ד סי' כו.

לכלל ולפרט: הלכות קצובות חלק א' עמ' יג-יד

הרב נסים נואם בליל יום העצמאות בבית הכנסת 'ישרון' בירושלים